

DEN VÆBNEDE KAMPS BETYDNING

Af Karen S. Bjerregaard

Væbnet kamp var et centralt tema i solidaritetsarbejdet for den 3. Verden i 1960'erne og 1970'erne. Betydningen af væbnet kamp i solidaritetsgrupperingerne havde både at gøre med ideologi, politisk kultur, praksis og konkrete erfaringer og kan fortælle noget om, hvordan aktivisterne forstod arbejdet som samfundsforandrende.

“**B**ring the war home” – bring krigen hjem – var et radikalt og mediemæssigt meget potent slagord i den amerikanske Vietnambevægelse i slutningen af 1960'erne. Det var en omskrivning af det mere moderate “Bring the Boys Home”, et slogan, der ikke rummede en stillingtagen til krigens karakter, men bare ønskede krigen afsluttet og drengene, altså soldaterne hjem – i live. “Bring the War Home” spidsformulerede den forståelse, at krigen ude i Vietnam var en konflikt, der var dybt forbundet med venstreorienterede miljøers engagement for politisk og social revolution hjemme, i deres eget samfund.¹ Denne artikel handler ikke om USA, men om dele af det engagement, der foregik i en række venstreorienterede solidaritetsgrupperinger i Danmark i 1960'erne og 1970'erne. Men spændingsfeltet mellem et ude og et hjemme – at det, der skete ude i den tredje verden havde forbindelse til det samfund, man levede i hjemme, gjorde sig også gældende i de danske solidaritetsgrupperinger.² Befrielseskampene i den 3. Verden udgjorde på mange og sammensatte måder en kilde til inspiration i solidaritetsarbejdet. Det har i eftertiden, både i den offentlige debat og i dele af den historiefaglige litteratur, været omdiskuteret, at dele af venstrefløjen, og herunder en række solidaritetsgrupperinger, ikke over en kam afviste væbnet kamp som legitimt politisk middel – i den 3. Verden såvel som hjemme i det danske samfund. Dette spørgsmål må ses som en del af en mere omfattende diskussion af venstrefløjens rolle under den kolde krig, og har således også kredset om temaer som nationalt forræderi.³ Det er imidlertid ikke sådanne spørgsmål, der vil blive forfulgt i denne artikel. Som erindringspolitisk afsæt er det interessant, men sigtet er et andet, nemlig at komme nærmere en forståelse af, hvad væbnet kamp *betød* i solidaritetsarbejdet. Spørgsmålet er ikke, hvorvidt man i forskellige grupperinger var for eller imod vold og væbnet kamp. Vold og væbnet kamp indgik på mange forskellige måder i grupperingerne og det er således ikke umiddelbart

meningsfuldt at skelne mellem dem, der støttede væbnet kamp og dem, der ikke gjorde. Derimod mener jeg, at man kan nærme sig problemstillingen ved konkret at undersøge både grupperingernes ideologiske universer, deres retorik og symbolbrug samt ikke mindst de praksisformer og konkrete erfaringer, der gjorde sig gældende i solidaritetsarbejdet. Derfor er de centrale spørgsmål i denne artikel: Hvordan blev væbnet kamp forstået? Hvilken betydning havde den? Og hvordan hang dette sammen med grupperingernes forståelse af deres engagement som samfundsforandrende? Hovedvægten er lagt på solidaritetsarbejdet for Vietnam, idet det således bliver muligt også at indfange, hvad aktivisternes egne konfrontationer med ordensmagten betød – et element, der ikke på samme måde gjorde sig gældende for andre grupperinger. Undervejs skal jeg dog også inddrage eksempler fra andre grupperinger, for på den måde at bidrage til en nuancering af, hvad den væbnede kamp i den 3. Verden betød i solidaritetsarbejdet i Danmark i 1960'erne og 1970'erne.

Vold og væbnet kamp i Vietnamarbejdet

Protesterne mod Vietnamkrigen og solidaritetsarbejdet for den sydvietnamesiske befrielsesbevægelse FNL og Nordvietnam var uden sammenligning det solidaritetsengagement, der fik størst gennemslagskraft i 1960'erne og 1970'erne, både i forhold til de politiske partier og hvis man ser på folkelig opbakning. Vietnamarbejdet startede som spredte protestinitiativer i midten af 1960'erne. Da protesterne efterhånden tog mere samlet form, viste det sig dog også hurtigt, at det, dele af aktivisterne søgte at samle i en fælles bevægelse rummede dybe uenigheder, både hvad angik protesternes politiske perspektiv og de praksisformer, der knyttede sig hertil. De Storkøbenhavnske Vietnam Komiteer (DSVK), der som et led i samlingsforsøgene var dannet i 1967, splittedes i slutningen af 1968 ved dannelsen af De Danske Vietnamkomiteer (DDV), der

snart blev flankeret af endnu en ny organisering, Vietnam 69. Splittelsen hang blandt meget andet sammen med den politisering af Vietnamspørgsmålet, der var foregået inden for DSVK. Dannelsen af DDV og Vietnam 69 som konkurrerende grupperinger skal ses som en udkrystallisering af splittelsen mellem en aktivistisk og eksplicit antiimperialistisk fløj på den ene side og en enhedspolitisk og praksismæssigt (men ikke nødvendigvis ideologisk) mere moderat fløj på den anden. Det var, som det vil fremgå, bl.a. spørgsmålet om den militante aktivisme, der kom til at skille vandede.

Det er klart, at solidaritet med Vietnam handlede om en væbnet kamp i den 3. Verden. Dette var et generelt træk i solidaritetsarbejdet, idet alle grupperinger, der etablerede indsamlinger, udgav blade eller på andre måder var aktive, rettede sig mod et land eller en konflikt, hvor det var kommet til væbnet kamp, og hvor der var etableret en form for befrielsesbevægelse. Men det var først og fremmet konfrontationerne med politiet under demonstrationerne hjemme i de københavnske gader, der affødte diskussioner i miljøerne. Jeg skal i det følgende først belyse, hvordan synet på den væbnede kamp i Vietnam var, hvis man ser bredt på Vietnam-grupperingerne, for så at vende blikket mod diskussionerne om de hjemlige konfrontationer. Et centralt spørgsmål til forfølgelse her er, hvad de konkrete kropslige erfaringer med konfrontation og gadekamp betød for aktivisternes forståelse af sig selv som samfundsforandrende kombattanter. Jeg skal afslutningsvis belyse, hvordan de konkrete hjemlige konfrontationer opførte, og en anden mere teoretisk-ideologisk omgang med den væbnede kamp kom til at dominere billedet i 1970'erne.

Den legitime folkekrig

Diskussionerne om det etisk og moralsk forsvarlige i at støtte væbnet kamp som middel i befrielsesbestræbelserne i den 3. Verden havde været en del af både anti-apartheid-arbejdet og solidaritetsarbejdet for den algeriske befri-

elsesbevægelse i de tidlige 1960'ere. Med de mange relativt fredelige afkoloniseringsprocesser på det afrikanske kontinent som baggrundstæppe udgjorde disse væbnede konflikter da også en radikalisering af afkoloniseringsprocesserne. Og i forhold til 1950'ernes pacifistisk orienterede fredsbevægelser samt ikke mindst frygten for, at et blodbad i den 3. verden kunne udarte sig til en varm krig mellem de to dybfrosne supermagter, havde støtten til f.eks. FLN i Algeriet og ANC i Sydafrika i de tidlige 1960'ere været kontroversiel. Sådanne forbehold var stort set fraværende i Vietnamsolidaritetsarbejdet. DKP udtrykte bekymring for, at Vietnamkrigen skulle udvikle sig til en 3. verdenskrig, men dette skal også ses som en del af kommunisternes fredsretorik i øvrigt, og FNL's væbnede kamp blev opfattet som helt igennem legitim på alle fløje. Indenfor DDV blev kampen tillige forstået som nødvendig og, efterhånden som det antiimperialistiske perspektiv vandt terræn, også som ønskværdig. Det indledende ønske om fred i Vietnam hos nogle grupperinger (herunder DKP) blev meget hurtigt overskygget af et ønske om FNL's sejr i Vietnam, fordi det samtidig ville være en sejr over imperialismen. Det er klart, at et solidaritetsarbejde, der konkret drejede sig om en igangværende krig netop havde den væbnede kamp som centralt omdrejningspunkt. Det interessante er de måder, hvorpå de krigende parter blev fremstillet på, og hvordan dette blev virksomt i bestemte forestillinger om de forskellige kampformer. Det var afgørende for den totale legitimering af FNL, at der var tale om en partisanrig. FNL's krig blev ofte betegnet 'folkekrig', hvilket formodentlig var inspireret af den berømte general Giap, der havde stået i spidsen for den vietnamesiske sejr over franskmændene ved Dien Bien Phu i 1954. Hvor 'folkekrigen' blev forstået som hvilende på 'folkets' mandat, en krig der blev ført med relativt beskedne midler og under de vanskeligste vilkår. USA blev derimod konsekvent fremstillet som stående bag en helt igennem beskiddt angrebskrig. Den amerikanske hærs brug af kemiske og biologiske våben, herunder særligt napalm

De Danske Vietnamkomiteer (DDV) arrangerede flere gange Indokinauger med debat, foredrag og demonstrationer ved den amerikanske ambassade (Plakat u.å.: Arbejdermuseet & ABA)

og Agent Orange var særligt i fokus i slutningen af 1960'erne, bl.a. under det såkaldte Russell-tribunal.⁴ Fra begyndelsen af 1970'erne blev nye automatiserede og elektroniske krigsteknikker og våben taget i brug fra amerikansk side, og denne nye "computerkrig" blev i DDV's blad Vietnam-Solidaritet beskrevet i dystopiske vendinger, da den mentes at rumme en form for fremmedgørelse, der stod i grel modsætning til partisanens bare fødder mod den mudrede underskov i junglen.⁵ Opgørelser over antallet af nedskudte amerikanske fly blev løbende bragt i Vietnam-Solidaritet, og i det hele taget blev de amerikanske styrker fremstillet som kolde krigsmaskiner og således helt legitime mål. En væsentlig undtagelse herfra var de konkrete amerikanske soldater som de danske aktivister kunne møde personligt som desertører i København.

De blev opfattet som ofre for krigen, hvilket kom til udtryk ved en 4. juli-demonstration foran den amerikanske ambassade i 1969. Her blev navnene på 33.000 dræbte amerikanske soldater læst op som en udtryksfuld protest mod krigen.⁶

Overfor den amerikanske krigsmaskine stod FNL, der netop hentede sin legitimitet i 'folkets' opbakning. De mange udgivelser om partisan- eller guerillakrigens teori og praksis indgik også i forståelsen af FNL. Forlaget Demos, der stod bag flere af disse udgivelser, var snævert forbundet med DDV, og flere omtaler og referencer af de mange udgivelser blev bragt i bl.a. Vietnam-Solidaritet.⁷ Herudover spillede Ho Chi Minhs skrifter en rolle, dels i Vietnam-Solidaritet og dels som selvstændige udgivelser, bl.a. hans dagbog fra fængslet, der rummede anvisninger på folkekrigens grundregler. Også Giap's bog *Folkekrig-Folkehær* var central.⁸ I alle disse udgivelser blev den legitime partisanrig således udkæmpet af en befolkning, der havde tålt de mest uhyrlige lidelser. Beskrivelserne af vietnameserne som gennemført heroiske og udholdende var meget udbredte. De mange billeder af lemlæstede og forbrændte vietnamesere, der blev bragt sideløbende med billederne af de yndefulde FNL-partisaner med maskingevær over skulderen og bambushat på hovedet, fremstillede partisanrigen som ren, ærbar og uden ondskab. De små anekdoter fra fronten, der blev bragt i Vietnam-Solidaritet bakkede denne forestilling op.⁹ Og alt dette indgik som politisk og moralsk brændstof i det aktivisterne opfattede som en demaskering af USA som demokratiets beskytter.

Hvor den væbnede kamp ude i Vietnam ikke på nogen måde affødte diskussioner om legitimitet eller strategi, stillede dette sig markant anderledes, når det gjaldt de militante aktionsformer i det hjemlige solidaritetsarbejde i Danmark. Tre begivenheder tegner udviklingen i en radikaliseringsproces, der både fik betydning for udspaltningen af de to konkurrerende grupperinger DDV og Vietnam 69 og for, hvordan den militante aktivisme viste sig at slå kiler ind i også den revolutionære ven-

strefløj. Det drejer sig om konfrontationerne med politiet i forbindelse med demonstrationen d. 27. april 1968 og det lange retslige efterspil, de stærkt tilspidsede gadekampe i forbindelse med Saga-biografens fremvisning af John Wayne-filmen *De grønne baretter* i maj 1969, og endelig kulminationen på de voldelige sammenstød ved demonstrationerne mod Verdensbankens kongres i København i slutningen af september 1970. Jeg skal i det følgende søge at vise, hvilken betydning disse begivenheder fik for Vietnamarbejdet.

27. april 1968 og demaskeringen af "den demokratiske politistat"

I foråret 1968 afholdt DSVK en Vietnam-uge, der skulle afsluttes med en stor demonstration d. 27. april. Dagen var valgt som international protestdag af den amerikanske Vietnambevægelse. I folderen der blev omdelt op til arrangementet kunne man læse:

"Krigen i Vietnam er ikke et isoleret angreb på et lille land, den er en del af et system, som USA søger at påtvinge hele verden. De imperialister der brutalt myrder i Vietnam, er de samme imperialister som trængte ind i Den dominikanske Republik, som provokerer Korea og Cuba, som stod bag mordet på Lumumba i Congo, som intervernerer i Laos og Thailand og truer Cambodien. De er de samme som opretholder reaktionære regimer i Latinamerika og undertrykker revolutionære bevægelser overalt i verden. (...) Også i vort land ejes store dele af industrien af amerikansk kapital (...) En af de bedste måder at støtte Vietnams frihedskamp på er derfor at bekæmpe imperialismen i vort eget land."¹⁰

Den anti-imperialistiske forståelse af krigen var altså her meget klart formuleret, om end det stod uførtalt, hvad det egentlig betød at bekæmpe imperialismen i Danmark. En lang række organisationer bakkede op om demonstrationen, der gik fra Christiansborgs Slotsplads til den amerikanske ambassade. 20-25.000 mennesker deltog. Demonstrationen foregik fredeligt indtil sin afslutning ved den

amerikanske ambassade, hvor det udviklede sig til gadekampe mellem politi og demonstranter, flere blev sårede og 50 mennesker arresteret.¹¹

De voldsomme konfrontationer førte til yderligere uddybning af de allerede eksisterende splittelser i Vietnamarbejdet. Selvom DKP officielt gav politiet skylden for volden, var de rasende på DSVK for ikke at have kunnet styre demonstranterne. I Land og Folk kunne man læse:

”[demonstranterne må] stadig holde sig for øje, at de fører en politisk kamp for solidaritet med Vietnam mod den amerikanske imperialisme, og at det ikke er kampen imod det danske politis overgreb, der er hovedsagen.”¹²

Splittelserne kom også til udtryk ved at DSU, SF, SFU og Aldrig Mere Krig på grund af volden trak sig ud af planlægningen af Pinsemarchen i juni måned samme år, der dog foregik uden uroligheder, men kun med et par tusinde deltagere.¹³

Konfrontationerne d. 27. april 1968 affødte således store diskussioner og skal naturligvis også ses som endnu et skridt hen imod den endelige udspaltning i to organiseringer DDV og Vietnam 69. DDV, der stod for en mere militant aktivisme kom til at rumme folk fra en række revolutionære venstrefløjsmiljøer og flere af de DKP’ere, der valgte at blive i DDV blev ekskluderet af deres parti. Vietnam 69 blev befolket af mindre militant indstillede folk, bl.a. DKP, der nok må betegnes som et revolutionært parti, men med sin enhedspolitiske strategi her fik en langt mere sikker platform for sit solidaritetsarbejde. Splittelsen fik stor betydning for de mere radikale aktivisters forståelse af sig selv som solidaritetsarbejdets militante fortrup – og for, hvad det var for en kamp de så sig selv som en del af. Jeg skal således i det følgende primært fokusere på den del af DSVK, der blev til DDV, for på den måde at stille mere skarpt på spørgsmålet om betydningen af vold og væbnet kamp.

Det første nummer af DSVK’s blad Vietnam-Solidaritet, der kom på gaden efter de-

monstrationen d. 27. april 1968 var fuldstændig domineret af diskussion af, hvad der var sket. Det blev f.eks. fremført, at ordensmagten, og dermed den danske stat nu virkelig viste sit sande ansigt – der var tale om neonazisme – og altså ikke et demokratisk samfund.¹⁴ Samtidig var der dog også tegn på en vis bekymring over, hvad begivenhederne ville få af konsekvenser for arbejdets folkelige opbakning.¹⁵ I september fremlagdes i Viet-

Den største af 1960'ernes og 1970'ernes Vietnamdemonstrationer fandt sted d.27.april 1968 og gik fra Christiansborg til den amerikanske ambassade. Demonstrationen samlede 20-25.000 deltagere. (Foto: Arbejdermuseet & ABA)

nam-Solidaritet imidlertid et oplæg til diskussion af 'Vietnambevægelsens politiske grundlag', og under punktet 'udenomsparlamentarisk aktivitet' fremgik det:

"Vietnambevægelsens komiteer har gennem deres stillingtagen placeret sig i en permanent konflikt med det officielle Danmarks udenrigspolitik og udgør alene derved en fare for det bestående kapitalistiske system (...) Den 27. april var

en illustration af systemets vilje til voldeligt at undertrykke protesten mod USAs krig i Vietnam."¹⁶

Den vold, der var opstået ved demonstrationen blev altså her ikke set som noget, der kunne eller skulle forklares ud fra demonstrationens forløb eller de implicerede parter konkrete skyld eller uskyld. I stedet var analysen, at det var den trussel, komiteerne udgjorde for

den danske stat og det kapitalistiske system, der her blev afsløret. Hermed fik DSVK placeret sig selv som en seriøs kombattant mod systemet, og dermed som dem, der kunne afsløre den brutale sandhed om selv samme system. Synspunktet blev bakket op i venstrebladet politisk revy, hvor Bente Hansen, der selv var aktiv i DSVK, polemisk diskuterede, hvem der egentlig skulle udpeges som voldens udøvere, de antiimperialistiske aktivister eller den knippelsvingende ordensmagt.¹⁷ Der blev således også fra DSKV's side lagt an til ikke bare at lade det blive ved de rasende fordømmelser af politiets fremfærd. I de næste mange numre af Vietnam-Solidaritet annoncerede man efter folk, der kunne aflægge vidneberetning om politiets brutale fremfærd ved de forestående retssager, hvor juristen og DKP'eren Carl Madsen ville være demonstranternes advokat. Carl Madsen skrev og udgav i 1969 bogen *Proces mod politiet* om disse retssager, der i øvrigt blev fulgt nøje i bl.a. Politisk Revy.

Et år efter "politioverfaldet på Vietnamdemonstrationen" som begivenhederne ofte blev kaldt, afholdt Vietnamkomiteerne, der nu havde skiftet navn til DDV, et stort møde i Grundtvighus i Studiestræde i det indre København under overskriften "En demokratisk politistat – lærestykke om lov og orden i kongeriget Danmark".¹⁸ Mødet blev afholdt i samarbejde med *Demokratiske Jurister*, og var en del af forsøgene på at skabe offentlig opmærksomhed omkring de verserende retssager, men også at lægge et særligt perspektiv på dem. Ud over at være tilrettelagt som lidt af en folkefest med madpakker, auktion, folkesangere, teater, lysbilleder og salg af øl, vand, pølser og kaffe samt mulighed for børneparkering, var arrangementet derfor også udtryk for, hvordan man skrev sig ind i fortælling om et grundlæggende lovløst samfund, præget af et politisk dikteret retssystem. Som baggrundsmateriale for programmets hovedpunkt, et foredrag om begivenhederne d. 27. april 1968, udgav DDV i samarbejde med bl.a. Politisk Revy forinden den lille folder *En borgerkrigsmanøvre*,¹⁹ der som titlen angiver,

dels fremstillede politiets fremfærd som et led i en militær strategi, og dels rummede en forståelse af konflikterne som udtryk for en dyb splittelse i befolkningen, hvor politiet nedkæmpede den protesterende part og forsvarede det illegitime bestående samfund. Pjecen indeholdt en lang række fotografier og kort, der angav politiets og demonstranternes bevægelser trin for trin under forløbet og havde dermed karakter af dokumentation af et militært slag. DDV mente, at politiet var politisk dikteret og i øvrigt havde benyttet lejligheden til at "afprøve hvordan folkelige opstande skal bekæmpes".²⁰ Den demaskering af USA som den frie verdens forsvarer, der var et centralt tema i Vietnamarbejdet, var altså her rettet mod det danske samfund, og den militante aktivisme kunne derfor forstås som legitim.

Saga-demonstrationerne

Ganske kort tid efter stormødet om den "demokratiske politistat" kom det til yderligere voldelige sammenstød, denne gang ikke alene mellem politi og demonstranter, også medlemmer af rockergruppen De Vilde Engle var involveret. Den indledende årsag til de nye uroligheder var den amerikanske film *De grønne baretter*, der havde premiere i den københavnske biograf Saga i maj 1969. Den havde John Wayne i hovedrollen som en af de amerikanske specialstyrkers stærke mænd og tegnede et forherligende billede af USA's fremfærd i Vietnam. Filmen blev af DDV opfattet som amerikansk propaganda og virkede som en rød klud på de unge aktivister. Flere aktioner blev iværksat for at få filmen stoppet, bl.a. blev ruder i biografdirektør John Olsens villa knust og hans bil overmalet. Ved premiereforestillingen trængte demonstranter ind i biografens sal med smørsyre, røgbomber og kanonslag og forestillingen blev afbrudt i 20 minutter.²¹ Men demonstranterne blev udenfor mødt af medlemmer af danske afdeling af den amerikanske rockergruppe De Vilde Engle. De ville angiveligt hjælpe politiet, og opfattede formodentlig også protesterne mod filmen som et anslag mod deres eget verdensbillede.

“Saga Bio tjener på USA’s krig i Vietnam” stod der på skiltet. Vietnamaktivister demonstrerer mod filmen: “De grønne baretter”, som formidlede et forherligende billede af USA’s krig i Vietnam. Demonstranterne kom i slagsmål med medlemmer af rockerorganisationen “De vilde engle” udenfor biografen, 1969. (Foto: Arbejdermuseet & ABA)

De vilde engle havde cykelkæder med som våben, og det kom til meget voldsomme kampe, der varede flere dage og bølgede frem og tilbage i de københavnske gader. Vietnamaktivisterne blev imidlertid også efterhånden bevæbnede. Formelt stod DDV generelt ikke direkte bag politiske hærværksaktioner, men de indblandede aktivister blev tit af DDV selv betegnet som “stående DDV nær”, hvilket nok skabte en afstand til i hvert fald landsledelsen, men samtidig rummede en accept af en sådan radikal praksis.

De indledende aktioner og demonstrationer i forbindelse med *De grønne baretter* var således ikke initieret af DDV’s ledelse, men af det så-kaldte Aktionskontakt, der var et samarbejdsorgan for revolutionære grupperinger i København. Flere DDV-aktivister var drivende kræfter i begivenhederne. DDV lod det ef-

terfølgende stå noget uklart i hvilken udstrækning de konkret stod bag bevæbningen og dermed eskaleringen af volden, men Erik Jensen, der på det tidspunkt var centralt placeret i ledelsen og i øvrigt var blevet ekskluderet af DKP for sit engagement i DDV, har i sine publicerede erindringer fortalt, hvorledes det gik for sig, efter at det stod klart, at aktivisterne foran biografen “fik røvfuld”:

“Så syntes vi i Vietnamkomiteerne at det var for groft. Og så på trods af, at vi lige var ekskluderet af DKP, fik jeg lov til at låne Land og Folks pakkestue. Der holdt jeg så et møde med 70-90 Vietnamkomitefolk og andre omkring os, og så havde Jørgen Sell og Johnny Lund stået hele natten og skåret kabler til rette ude hvor de arbejdede på televæsenet. Dem fordelte vi, og så gik vi derud og tævede de vilde engle sønder og

sammen. (...) Og de andre havde jo cykelkæder, så jeg kan huske, at Gert [Rasmussen] fortalte hvordan de brækkede stolper af børnehjælpsdagens indsamlingssted på Rådhuspladsen – og gik til modangreb. Så forsvandt de vilde engle fra gaderne.”²²

Erindringsglimtet vidner om den hurtighed hvormed det var muligt at mobilisere Vietnamaktivisterne og ikke mindst om den villighed til fysisk at kaste sig ind i kampen, der øjensynligt herskede i DDV-kredse på dette tidspunkt. Det har krævet stor overbevisning om sagens vigtighed og en god portion brutal kampgejst, ikke alene at gå til angreb på en biograf, men også at begive sig ud for at møde cykelkæderne, også selvom man var bevæbnet med kabler og træstolper. Der er derfor ingen tvivl om, at der på dette tidspunkt var tale om en radikaliseret aktionsform. Det kom til udtryk i den konkrete praksis, ligesom det afspejlede sig i de efterfølgende refleksioner over begivenhederne. Jan Michaelsen, der var med i den trotskistiske gruppe Revolutionær Aktion, skrev om de ”varme dage” i Politisk Revy, og hvor de første aktioner blev kritiseret med begrundelser om dårlig organisation og manglende bevæbning, blev de afsluttende gadekampe, hvor aktivisterne ”generobrede gaden” fra De Vilde Engle, opfattet som en sejr. Han oplistede læren af begivenhederne i en række punkter og anførte bl.a.:

“(…) at alle reaktionære er papirtigre, og at det er muligt at besejre imperialismen også her i Danmark. (...) at det er nødvendigt at bevæbne sig. (...) at det er nødvendigt at bruge vold mod ting og personer som middel, men at vi langt bedre end hidtil må kunne argumentere for hvorfor vi bruger vold. (...) at kun gennem gadens aktivt-militante opgør mod systemet kan vi forandre os selv til gode revolutionære.”²³

Legitimeringen af vold mod personer var et særsyn, selv blandt meget radikale Vietnamaktivister, og gik imod den ellers udbredte opfattelse, at kun ”vold mod ting” kunne betrag-

tes som legitim, hvilket jeg skal vende tilbage til nedenfor. Også Lars Hutter, der var trotskist og tilknyttet De Studerendes Vietnam Aktion (DSVA), havde været aktivt involveret under Sagademonstrationerne udtrykte betydelig kampgejst og optimisme. Han mente, at aktionen havde vist:

“(…) at til trods for at hele systemet har sat sit undertrykkelsesapparat ind, kunne oprørerne kæmpe videre. De viste sig at være sande guerillaer på det kulturelle område. Den internationale bevægelse til kampen mod den amerikanske imperialisme har fået et kvalitativt tilskud.”²⁴

Disse vurderinger blev ikke delt af den øvrige presse, og ud over at aktivisterne i vid udstrækning blev forstået som brutale bøller, blev de også anklaget for at krænke ytringsfriheden, da aktionerne rent faktisk førte til, at filmen blev taget af plakaten. Anklagerne førte til yderligere ophedet debat i miljøerne om forholdet mellem ytringsfrihed, magt og kapital.²⁵

”Vietnams kamp er vores kamp” – politisk analyse og kropslig erfaring

Radikaliseringen af de militante praksisformer blev uden tvivl forstærket af de måder, hvorpå politiet håndterede demonstrationerne. Men den rummede også egne indre dynamikker, i første omgang i kraft af aktivisternes politiske analyser af begivenhederne. Det anti-imperialistiske perspektiv, der blev anvendt når Vietnamkrigen skulle ”sættes ind i sin rette politiske sammenhæng”, gjorde sig også gældende når konfrontationerne med politiet skulle forstås. I sin bog *Bringing the War Home* om det amerikanske The Weather Underground og vesttyske Rote Arme Fraktion, belyser den amerikanske historiker Jeremy Varon, hvordan dette perspektiv spillede en afgørende rolle i de nævnte organisationers brug af politisk vold. Spørgsmålet er, om det var en lignende ’bringen krigen hjem’ (om end i langt mindre skala), der gjorde sig gældende blandt de radikale solidaritetsgrupperinger i Danmark. Ud-

pegningen af danske kapitalinteresser i Vietnam, af politiet som kapitalens forlængede arm osv., sammenknyttede det danske samfund med det system, der udpegedes som det skyldige i Vietnamkrigens grusomheder. Det er også bemærkelsesværdigt, at den revolutionære begejstring med stærke antiautoritære træk, der i tekst såvel som i billeder og grafik kan iagttages i bl.a. politisk revy i 1967-1968, fra 1969 synes at blive efterfulgt af en stigende tendens til brug af stærkt militante billeder og symboler. 'Militariseringen' foregik også i Vietnam-Solidaritet. Her var der illustrationer af amerikanske helikoptere med angivelser af, hvor de mest hensigtsmæssigt skulle rammes, når de skulle skydes ned,²⁶ fotos af kampklædt og bevæbnet politi – amerikansk såvel som dansk.²⁷ Med sloganet "Vietnams kamp er vores kamp"²⁸ blev selve kampelementet understreget. Det interessante ved brugen af disse illustrationer er, at de i deres motiver så tydeligt inddrog de vestlige samfund som kampterræn og de vestlige ordensmyndigheder som modstandere.

Det ville imidlertid være misvisende at konkludere, at en sammenhængende strategi, der sigtede på den konkrete etablering af "et Vietnam" (i overensstemmelse med Che Guevaras opfordring til at skabe flere Vietnam'er) i Danmark, gjorde sig gældende i DDV. Det har uden tvivl været et perspektiv hos enkelte aktivister i særligt ophedede perioder – f.eks. som det kom til udtryk i Jan Michaelsens status over Saga-demonstrationerne. Men som sammenhængende og formuleret strategi hos eksempelvis DDV kom det aldrig på tale. Det havde ingen gang på jorden. Dertil var, som jeg skal vende tilbage til, uenighederne i miljøerne om voldens anvendelighed for grundlæggende. Et stykke af vejen blev anvendelse af vold set som legitim i de radikale grupperinger, særligt i form af hærværk, hvilket ofte blev benævnt "vold mod ting". Men som større strategi blev det aldrig formuleret. Erik Jensen gør i sine erindringer opmærksom på, at Sagademonstrationerne var den eneste begivenhed, hvor de direkte rettede angreb mod mennesker, da der ellers eksisterede en grund-

regel om kun at anvende vold mod ting, ikke mod mennesker. Denne position går igen i mange debatindlæg, bl.a. i en artikel af Morten Thing og Niels Frölich, der begge var meget aktive i DDV i Politisk Revy, maj 1970.²⁹ Artiklen blev bragt i forlængelse af endnu en voldelig konfrontation mellem politi og demonstranter d. 9. maj 1970, og i øvrigt ganske kort tid efter at fire amerikanske studerende var blevet skudt og dræbt af politiet under uroligheder på Kent State University i Ohio, USA. Artiklen blev meget omdiskuteret i Politisk Revys spalter, ikke fordi den afviste vold mod personer, men fordi den bakkede vold mod ting op. Ødelæggelse af amerikanske firmaers materiel blev omtalt som "en håndfast solidaritetserklæring, hvis rækkevidde er betydelig større end nok så mange hochi-minh-råb."³⁰ Men den medførte også, at forfatterne blev sigtet og hver fik 20 dages hæfte for opfordring til hærværk, ikke mindst i lyset af Verdensbankdemonstrationerne, der løb af stablen et par måneder efter artiklen blev bragt.³¹

Et yderligere aspekt af den militante aktivisme som kropslig erfaring var, at volden som praksis skiftede karakter fra udelukkende at være et middel man kunne diskutere anvendeligheden af i forhold til et givent mål, til netop at være en erfaring og en måde at være aktivist på. Varon fremlægger forskellige sider af den militante aktivisme som praksisform: På det politiske niveau kunne militant aktivisme opleves som det nødvendige korrektiv til det, aktivisterne opfattede som ineffektive konventionelle politiske kanaler for indflydelse. På det etisk-moralske plan kunne det opleves som det nødvendige opråb, der skulle til – den eneste måde virkelig at gøre opmærksom på Vietnamkrigens grusomheder på. På et mere eksistentielt plan rummede den militante aktivisme en ekspressivitet, forstået som en måde, hvorpå man kunne udtrykke sit afgrundsdybe raseri og dermed leve i overensstemmelse med sine grundlæggende (politiske) værdier.³² Dette blik på konfrontationerne kan bruges til at kaste lys over de dynamikker, der på forskellig vis gjorde sig gæl-

dende i DDV og tilknyttede grupperinger. Det er klart, at selve aktivismen og besyngelsen af at *gøre* noget, spillede en meget stor rolle i DDV's politiske kultur, det var en væsentlig komponent i deres selvforståelse. Aktivismen blev netop set som det nødvendige alternativ til de etablerede demokratiske kanaler for indflydelse, som DDV ikke havde meget til overs for. Det var bl.a. dette, der stillede dem i et modsætningsforhold til Vietnam 69. En stærkt aktivistisk kultur rummer ikke nødvendigvis anvendelsen af hærværk eller vold, men set i sammenhæng med den anti-imperialistiske analyse, og det, at konfrontationerne også udviklede sig undervejs, er det oplagt, at voldsomhederne blev forstået som en del af denne aktivisme. DDV formulerede jo netop selv, at de med det anti-imperialistiske ståsted placerede sig i konfrontation med myndighederne, jvf. citatet ovenfor. Særlig interessant er det ekspressive element. For det første er det vigtigt, at selve oplevelsen af at deltage i meget voldsomme begivenheder hermed kan forstås som en betydningskabende praksis. Det er klart, at konfrontationerne med politiet for mange har været nogle ganske stærke oplevelser, men pointen her er, at disse ikke bare skal forklares psykologisk som følelse af at være "revet med af stemningen", men derimod, at voldsomheden følelsesmæssigt kunne knyttes til den politiske analyse. På den måde kunne det, man som aktivist selv havde udført, ses som en genuin udvirkning af solidaritet, en praksis, der satte en i tæt forbindelse med den vold, man mente at bekæmpe, den imperialistiske vold. I aktivisternes egne udlægninger af begivenhederne kan man finde flere eksempler på, at voldens samfundsmæssigt afslørende og demaskerende virkninger utvetydigt blev tematiseret, hvorfor konfrontationerne blev forstået som led i en revolutionært dannede proces for de implicerede. Volden skal derfor ikke udelukkende ses som et ekstremt middel, aktivisterne gik ind for eller ej, men som en erfaring og en praksis, der, udover at indgå i ideologiske og strategiske overvejelser, også blev betydningskabende som en måde at praktisere solidaritet på.

Ofre og kombattanter

Ligesom det var tilfældet i forbindelse med retssagerne i kølvandet på demonstrationen d. 27. april 1968, blev der også efter Saga-demonstrationerne (såvel som efter Verdensbankdemonstrationerne senere på året) iværksat støttearbejde for de kammerater, der nu blev sigtet for vold. Den såkaldte Saga-komité samlede penge ind "til støtte for ofrene [og] til juridisk bistand", og fungerede tillige som kontaktmulighed for folk, der lå inde med film, fotos eller øjenvideberetninger til brug under retssagerne.³³ Det at oprette solidaritetskomiteer for egne kammerater var medvirkende til at opretholde billedet af kampene med ordensmagten som en del af den større antiimperialistiske kamp. Det, at aktivisterne nu oplevede de konkrete konfrontationer på egen krop – at kampen blev til en kropslig erfaring – betød, at de kunne forstå sig selv som både ofre og som kombattanter. Der opstod dermed også et mere håndfast identifikationselement med den 3. Verdens kamp. Brugen af hjelme, som en del af "demonstrationsuniformen" havde nok gode praktiske årsager, men også en kraftfuld symbolsk virkning.

Opfattelsen af sig selv som kombattanter kom også til udtryk ved en markant dyrkelse af solidariteten med miljøernes egne fængslede kammerater, hvilket forstærkede følelsen af at deltage i "den rigtige kamp". I kølvandet på Verdensbankdemonstrationen bragte Politisk Revy endog artikler skrevet af de indsatte, hvor de beskrev deres oplevelser og de krænkelse de havde været ude for. Det var tydeligt, at begivenhederne blev sat ind i politisk ramme, der placerede demonstranterne som partisaner mod et voldeligt system og samfund:

"(...) selve kernen i systemet er vold. Dem, der bekæmper det system mødes med vold (...) Når vi har bedt en af de fængslede berette om hvad han har set og hørt efter arrestationen [er det for] at gøre det klart, hvad der i øjeblikket (selvfølgelig) venter dem, der lægger sig ud med myndighederne for alvor. (...)".³⁴

Ligesom det gjorde sig gældende for omtalerne af langt de fleste voldsepisoder i øvrigt, rummede historierne dog ingen eksplicite referencer eller sammenligninger med vietnamesernes skæbne. Dette bidrog til at udpege aktivisterne selv som de egentlige revolutionære subjekter, og en del af den interne kritik af konfrontationerne og gadekampene, netop gik på, at det medførte en overdreven opmærksomhed på politiet som fjende, i stedet for at bruge kræfterne på solidaritet med den anti-imperialistiske kamp i Vietnam.

”De objektive betingelser”

De eskalerende sammenstød med politiet tydeliggjorde dog også en anden side af livet som militant aktivist, nemlig betænkkeligheden over, om kampene var hensigtsmæssige. Betænkkelighederne handlede i overvældende grad om, hvorvidt de såkaldt objektive betingelser nu også var til stede for, at konfrontationerne kunne føre de samfundsforandrende bestræbelser videre. Vurdering af styrkeforholdet i kampen var et forhold, der var blevet inddraget i diskussionerne om vold fra første færd, men det, at styrkeforholdet faldt ud til statsmagtens fordel blev efterhånden et mere udfoldet og vægtigt argument imod konfrontationerne. I mange indlæg i både Politisk Revy og i Vietnam-Solidaritet blev det fremført, at *betingelserne*, de *objektive betingelser*, for anvendelsen af disse midler i kampen, ikke var tilstede. Disse *betingelser* dækkede både over det konkrete styrkeforhold mellem politi og demonstranter, men også bl.a. sandsynligheden for at få ”folkets” og især arbejderklassens støtte i opgøret. Denne argumentation skrev sig ind i den ideologiske forestillingsverden, der havde revolutionen som grundlæggende perspektiv og endemål. Vold var her ikke principielt afviseligt, men det afhang af analysen af det konkrete styrkeforhold og andre betingelser, om det var hensigtsmæssigt. Disse teoretisk-ideologiske argumenter hang også sammen med det mere prosaiske forhold, at voldsomhederne medførte svigtende opbakning, både i egne indre rækker, og i de sympa-

tisører, der måske ikke deltog i komitemøder og ideologiske diskussioner, men ofte deltog i demonstrationer, læste Vietnam-Solidaritet osv. Det gennembrud i den politiske bevidstgørelse som et mindretal i DDV mente ville vokse ud af den fysiske radikaliseringsproces havde ikke hold i virkeligheden, og det var en fortsat bekymring, særligt hos dem, der gerne så den danske arbejderklasse spille en større rolle i DDV’s rækker. Set i det lys kan det ikke undre, at mange påpegede et øget behov for information og oplysning om aktionernes formål. I stort set alle indlæg i bladene, hvor konfrontationerne blev endevendt, indgik en fremhævnelse heraf. Aktivisterne måtte blive bedre til at forklare, hvorfor de gjorde som de gjorde. Af samme grund rasede de mere ideologisk befæstede folk, når der var blevet smadret små købmandsbutikker, hatteforretninger og andet, som forekom vanskeligere at sætte i forbindelse med den amerikanske stor kapital, end f.eks. Essos afdeling i Danmark.³⁵

Verdensbanken – og den militante aktivismes endeligt

Demonstrationerne under Verdensbankens årlige kongres i København 20.-25. september 1970 er formodentlig de i eftertiden mest omtalte af slagsen, både fordi de i samtiden var de mest omfattende konfrontationer mellem politi og demonstranter siden 2. Verdenskrig og fordi de samtidig markerede en kulmination på den militante og aktivistiske del af radikaliseringsprocessen. Egentlig var Verdensbankdemonstrationerne ikke Vietnamdemonstrationer, men DDV havde på dette tidspunkt et klart anti-imperialistisk perspektiv og Grønnegade 37 i København, hvor DDV’s kontor og forlaget Demos lå, fungerede som et slags anti-imperialistisk aktivitetscenter. Så idet Verdensbanken blev forstået som et ”redskab for monopolkapitalismen” og dermed for imperialismen, var DDV’s initiativ til og aktive deltagelse i den såkaldte Verdensbankgruppe helt naturligt. At præsidentposten i Verdensbanken på dette tidspunkt netop var beklædt af USA’s tidligere forsvarsminister Ro-

bert McNamara, der i perioden 1961-1968 således havde haft en nøgleposition i USA's krig, gjorde ikke mødet i København mindre relevant for DDV og ligesindede. Verdensbankgruppen blev dannet i begyndelsen af 1970 og bestod af Black Panther Party Solidarity Comitee, Dansk-Cubansk Forening, Palæstinakomiteén, Revolutionære Socialister, SUF, Solidaritetskomitéen for Latinamerika og Spanien, De studerendes Vietnamaktion, Venskabsforeningen Danmark-Den Demokratiske Folkerepublik Korea samt Venstresocialisterne og altså DDV.³⁶

Verdensbankgruppen iværksatte en række forberedende aktiviteter, herunder udgivelsen af den såkaldte Verdensbankpjece. Den blev til som følge af et betydeligt stykke researcharbejde som indeholdt en stor mængde information om Verdensbankens baggrund og virke, samt ikke mindst ideologisk tilrettelagte analyser, der viste, hvordan banken frem for at hjælpe udviklingslandene, i stedet drev rovdrift herpå, både økonomisk i kraft af bankvirksomheden og politisk i kraft af støtte til højreorienterede regimer. Hvis man ser på symbolbrugen i pjecen, er det derfor bemærkelsesværdigt, at den kapitalistiske verden ikke alene blev fremstillet som klassisk imperialistisk, men også grundlæggende voldeligt som samfundssystem. En blødende Chiquitabanen og McNamara bag en kødhakkemaskine, hvor Latinamerika, Asien og Afrika blev til hakkekød, er blot to eksempler.³⁷ Fremstillingen af denne strukturelle vold var et led i en skærpet retorik, der betonede den anti-imperialistiske kamp som rækkende langt ud over krigen i Vietnam.

I Politisk Revy kunne man i månederne op til mødet læse en række baggrundsartikler om banken og følge med i gruppens forberedelser.³⁸ Der var på den måde lagt op til at gøre meget ud af det informationsarbejde, der skulle forklare befolkningen, hvorfor man ville demonstrere i anledning af mødet og hvorfor man forstod Verdensbanken som man gjorde. Samtidig svirrede rygter i venstrefløjskredse om planer om forskellige voldelige aktioner, der skulle løbe af stablen under mødet med

det formål at sætte en stopper for det.³⁹ Dette kom bl.a. andet til udtryk i en anden pjece, *Om Verdensbanken*, udgivet af forlaget Futura, der var eget af Gotfred Appel, lederen af den revolutionære gruppering KAK, der senere førte til dannelsen af den såkaldte Blekingegadebande. Pjecen opfordrede til at standse Verdensbankmødet med vold og hånedede i øvrigt den nedsatte demonstrationsledelse i Verdensbankgruppen for at insistere på fredelige demonstrationer.⁴⁰

Da mødet oprandt kom det da også til meget voldsomme uroligheder, der i realiteten varede flere dage, med mange arresterede og flere hårdt sårede.⁴¹ Selvom forberedelsesgruppen havde planlagt forskellige arrangementer, druknede disse mere eller mindre allerede fra den første dag, hvor kampene startede. Volden i sig selv og den efterfølgende debat herom kom på mange måder til at overskygge den Verdensbank-problematik, der var baggrunden for det hele. Som informationsstrategi, der skulle forklare befolkningen hvorfor man demonstrerede forekom det store informationsarbejde således forgæves, men forarbejdet fik stor betydning for den måde aktivisterne selv tolkede begivenhederne på.⁴²

De efterfølgende diskussioner i miljøerne var præget af dyb frustration. Under overskriften *Den "parlamentariske" vejs fallit*, skrev Jørgen Rasmussen således i Politisk Revy i oktober 1970, at hvis man havde haft den mindste forhåbning tilbage om, at det var muligt at benytte sig af de etablerede demokratiske kanaler og kommunikationsformer når man var ude i oppositionelt ærinde, måtte man nu sande, at dette var det rene blændværk.⁴³ En tilsvarende argumentation blev fremført af Bente Hansen.⁴⁴ Selvom skribenterne ikke forsvarede volden som den havde udfoldet sig under Verdensbankmødet, så indgik argumentationen i den mere grundlæggende analyse af, hvilke midler, der kunne betragtes som legitime og nødvendige i den antiimperialistiske kamp. Diskussionerne af de voldsomme begivenheder foregik således ikke på et etisk eller moralsk grundlag, udelukkende på et politisk og strategisk.

Samtidig er det dog markant, at de opildnede indlæg om voldens revolutionært dannende karakter, der var fremkommet efter Sagademonstrationerne, end ikke antydningssvis var at finde nu, et lille halvt år senere. Det er bemærkelsesværdigt, at der også syntes at melde sig en hvis udmattelse i relation til voldsdiskussionerne. Flere artikler konstaterede lakonisk, at nu diskuterede man så volden igen, men indholdsmæssigt var der ikke meget nyt.⁴⁵ Derimod var de efterfølgende diskussioner massivt præget af strategidiskussioner, der vedrørte hele DDV's virke som antiimperialistisk organisation. Her var spørgsmålet om vold ikke et principielt, men et taktisk problem, og behovet for klar strategi og bedre organisation trængte sig på. DDV's landsledelse udsendte allerede under urolighederne en udtalelse, hvor denne, for den udenforstående, noget flertydige holdning til volden fremgik:

“Vi finder ikke, at noget middel er for hårdt i kampen mod USA-imperialismen og dens lakajer, men mener, at de spontane og uorganiserede kampe mod politiet, de sidste dage har været vidne til, ikke tjener vort politiske formål. Den form for spontanisme, der har været praktiseret, er med til at gøre skellet mellem en lille gruppe militante aktivister og den danske befolkning større, og kan føre til en situation, hvor dele af befolkningen og arbejderklassen af den borgerlige statsmagts propagandamaskineri lader sig mobilisere imod den anti-imperialistiske bevægelse og dermed mod deres virkelige interesser (...) BESVAR MAGTHAVERNES PROVOKATIONER MED ISKOLD RO.”⁴⁶

Udtalelsen er eksemplarisk, idet den både fastslog, hvordan DDV forbandt sit anti-imperialistiske engagement i Vietnam med kampen for forandring hjemme, og hvordan den militante aktivisme på den ene side var legitim, men på den anden side i sin spontane og uorganiserede form i den konkrete situation, modarbejdede deres politiske mål.

Det er karakteristisk, at flere indlæg skarpt tog afstand fra de spontane uroligheder. Det spontane blev i sin konkrete sammenhæng op-

fattet som direkte kontraproduktivt, og i et større perspektiv som udtryk for mangel på politisk analyse og strategi.⁴⁷ Bekymringen over, at man havde skubbet potentielle støtter (og herunder altså arbejderklassen) fra sig blev dermed knyttet til et tiltagende artikuleret behov for politisk og strategisk afklaring. Og hvor de konkrete begivenheder hurtigt gled i baggrunden, blev denne strategidiskussion altoverskyggende i DDV i efteråret 1970. Det var temaet på Landskonferencen i november, og et helt nummer af Vietnam-Solidaritet blev med titlen *Kampen mod imperialismen: Bevægelsens mål og midler*, viet til at formidle diskussionerne.⁴⁸

Den rette analyse

Efter Verdensbankdemonstrationerne gled den militante aktivisme stort set ud af DDV, både i praksis og i de førte diskussioner.⁴⁹ Det kom ikke til yderligere sammenstød, og Verdensbankdemonstrationerne var en væsentlig årsag til nedgangen i de udadvendte aktiviteter, forårsaget af en slags tømmermænd og tid til eftertanke. Al aktivitet ophørte dog på ingen måde. Der blev f.eks. fortsat holdt de karakteristiske solidaritetsfester med mad, musik, foredrag, film og lysbilleder, og det er derfor først og fremmest på den mere militant-aktivistiske side man kan iagttage en nedgang. Det efterlader imidlertid stadig spørgsmålet om årsagen hertil delvist ubesvaret. Hvis man ser på de tidligere konfrontationer, synes de at have rummet en radikaliserende dynamik, der nok førte til diskussioner, men ikke til, at det lagde en dæmper på gemytterne ved senere lejligheder. Så hvorfor førte Verdensbankdemonstrationerne ikke til yderligere radikalisering? På et generelt plan har der formodentlig været tale om en vis udmattelse, men det er her væsentligt at skelne mellem forskellige grupperinger. Den betydning som konfrontationerne kunne have, stillede sig forskelligt, afhængig af dels hvor involveret man var i den organisatoriske ledelse, og dels af hvilken ideologisk-teoretisk position man indtog. I forhold til det første, var man i DDV i nogen

udstrækning bevidst om eksistensen de forskellige lag af sympatisører:

“Det er rigtigt at vi ikke må miste kontakten til vores naturlige sympatisører. Men vi må heller ikke miste kontakten til vores naturlige aktivister. Og de kan ikke mobiliseres på et grundlag, der kun kræver fred, bombestop og USA ud af Vietnam.”⁵⁰

Et mere militant politisk grundlag havde i efteråret 1970 længe været en realitet, og den ekspressivitet, der måske havde knyttet sig til voldsomhederne for kernetropperne, kunne kun vanskeligt opretholdes for de lag af aktivister, der nok deltog med stort engagement i demonstrationerne, men ikke i de mere teoretiske diskussioner, der satte volden ind i en politisk antiimperialistisk sammenhæng. For dem havde de voldsomme demonstrationer måske haft en tiltrækkende kraft i en vis periode, men blev efterhånden for meget, for farligt eller for langt ude. Som “menig” demonstrant oplevede man formodentlig ikke begivenhederne som en revolutionært dannende proces eller politisk legitim strategi, men mest af alt som, slet og ret, tæsk af politiet. Fastholdelsen af voldens legitimitet (men umiddelbare politiske uhensigtsmæssighed) i den antiimperialistiske kamp var således på mange måder en analyse forbeholdt bestemte afgrænsede kredse.

Det er på den baggrund ikke opsigtsvækkende, at politisk skoling og ønsket om dybere politisk indsigt, klarhed og bedre organisation i starten af 1970'erne blev udbredt i det, der var tilbage af DDV. Alvorlige stridigheder om ‘den rette analyse’ var en af konsekvenserne, men det betød også, at den militante aktivisme veg pladsen for mere teoretiske overvejelser om strukturel vold og kapitalismen som voldeligt samfundssystem. Det interessante i denne sammenhæng er, at voldssymbolikken og det militante sprog i bladene ikke aftog, men altså efterhånden indgik i mere abstrakte sammenhænge. Vietnamarbejdet klingede af i løbet af de første år i 1970'erne, men kombinationen af ekstremt militant retorik og sym-

bolbrug på den ene side og markant fravær af militant aktivisme gjorde sig fortsat gældende, f.eks. i de mere sekteriske Palæstinasolidaritetsgrupperinger, der dukkede op fra begyndelsen af 1970'erne – om end i stærkt radikaliseret form. Det gælder eksempelvis Palæstinakomiteén (dannet 1969/70) og det mellemøstarbejde, der foregik i Forbundet Mod Imperialismen (dannet 1975) – begge grupperinger havde forbindelser til den dogmatiske ml-gruppering Forbundet Socialisterne, og tog afstand fra det, de opfattede som 1960'ernes berusede og ufokuserede spontanitet. I stedet vægtede de den teoretisk-ideologiske analyse som central praksis i solidaritetsarbejdet – dog side om side med den velkendte solidaritetsfest, pengeindsamling og andre udbredte solidaritetspraksisformer. Den krig de ville bringe hjem, var snarere en ideologisk mobilisering, en bevidstgørelseskrig, der gjaldt masserne, forstået som arbejderklassen. Sammenknytningen af “kampen ude” og “kampen hjemme” var her intensiveret og skærpet teoretisk, sprogligt og symbolsk, men i sin praktiske udfoldelse og sine konkrete strategiske overvejelser havde kombattanterne forladt de københavnske gader.

Afslutning

De forskellige solidaritetsgrupperinger havde det til fælles, at de rummede en indbygget radikalitet, fordi periodens konflikter i den 3. Verden netop var væbnede og voldelige. Men den væbnede kamps betydning var forskellig i forskellige miljøer og på forskellige tidspunkter. Den væbnede kamp i det tidlige solidaritetsarbejde skal ses i lyset af den samtidige fremkomst af et nyt venstre, der både var optaget af en revitalisering af et ideologisk socialistisk projekt og i sin afstandtagen til koldkrigssituationen var præget af anti-militarisme. Dette så anderledes ud i slutningen af 1960'erne, da Vietnamarbejdet var på sit højeste, og tog farve af ungdoms- og studenteroprørets antiautoritære elementer. Fra begyndelsen af 1970'erne blev solidaritetsarbejdet en del af venstrefløjens differentiering. Den væbnede

kamp spillede en rolle heri, fordi diskussionerne om mål og midler bidrog til yderligere splittelser, også internt på den revolutionært indstillede venstrefløj. At spørgsmålet om væbnet kamp kom til at indgå i de skærpede teoretisk-ideologiske analyser kan ses som et udtryk for, at den fortsat spillede en enorm rolle som politisk identitetsmarkør og centralt tema. Men stridighederne om, hvordan væbnet kamp skulle forstås havde samtidig antaget en form, der skærpede betydningen af forbindelsen til 'den store sag', det revolutionære projekt. Den ideologisk-teoretiske dogmatisme underkendte den konkrete udadvendte militante aktivisme, og lukkede sig dermed også mere om sig selv i bestræbelsen på at foretage den rette analyse, både som led i og som grundlag for den antiimperialistiske kamp. På den måde var aktivisternes for-ståelse af solidaritetsarbejdet som samfundsforandrende også forandret og den væbnede kamp havde fået en anden og mere abstrakt betydning.

Noter

1. Jeremy Varon, *Bringing the War Home. The Weather Underground, The Red Army Faction, and Revolutionary Violence in the Sixties and Seventies*, Los Angeles 2004.
2. Artiklen er baseret på forfatterens ph.d.-afhandling "Et undertrykt folk har altid ret" *Solidaritet med den 3. Verden i 1960'ernes og 1970'ernes Danmark*, Institut for Kultur og Identitet, RUC 2010
3. Se Nikolaj Petersen, *Kampen om Den Kolde krig i dansk politik og forskning*, i: *Historisk tidsskrift*, bind. 109, 2009
4. Russell-tribunalet var en selvbestaltet krigsforbryderdomstol, der efter mange brydninger med de danske myndigheder fik lov at afholde sin anden session i Danmark i 1967.
5. Vietnam-Solidaritet nr. 8 1971, s. 9, som i øvrigt var et temanummer med titlen *Pentagons nye våben*
6. Hein Rasmussen og Nordentoft, *Kampagnen mod Atomvåben og Vietnambevægelsen 1960-1972*, Odense Universitetsforlag 1991, s. 108
7. Se f.eks. Vietnam-Solidaritet nr. 3, 1968
8. Ho Chi Minh, *Dagbog fra fængslet*, oversat af Vagn Søndergaard, Demos 1970 og Vo Nguyen Giap, *Folkekrig-Folkehær*, Imperialistserien nr. 4, Demos 1970
9. Se f.eks. Vietnam-Solidaritet nr. 2 1969
10. Demonstrationsfolder, Vietnam 69-arkiv, ABA arkiv nr. 1076, ks. 2, DDV-læg
11. Hein Rasmussen og Nordentoft, 1991, s. 101 og Holmsted Larsen, *Tiden arbejder for os. DKP og Vietnamkrigen 1963-1973*, Multivers 2007, s. 146
12. Holmsted Larsen, 2007, s. 146, der henviser til Land og Folk, 30. april 1968
13. Hein Rasmussen og Nordentoft, 1991, s. 100
14. Vietnam-Solidaritet nr. 5, maj 1968
15. Vietnam-Solidaritet nr. 8, feb. 1969, s. 26
16. Vietnam-Solidaritet nr. 6, sep. 1968
17. Bente Hansen, *Voldens udøvere*, Politisk Revy nr. 103, juni 1968, s. 12
18. Pamflet til opreklamering af arrangementet 26. april 1969, DDV-emnearkiv, ABA nr. 33.596
19. *En borgerkrigsmanøvre* [Til ét års-dagen for Vietnam-demonstrationen 27. april 1968] Særtryk af Politisk Revy nr. 122, april 1969, Udgivet af Vietnam-komiteerne og The International Information Centre Politisk Revy og De Danske Vietnamkomitéer.
20. Vietnam-Solidaritet nr. 3, 1969, s. 5
21. Jan Michaelsens redegørelse for aktionerne i *Fire "varme" dag*, Politisk Revy nr. 124, maj 1969
22. Erik Jensen – et liv i politik, Demos Nyhedsbrev nr. 100, december 2009.
23. Jan Michaelsen, *Fire "varme" dage*, Politisk Revy nr. 124, maj 1969, s. 7-8.
24. Lars Hutters, *Bedre og stærkere*, Politisk Revy nr. 124, maj 1969, s. 8
25. Se bl.a. flere indlæg i Politisk Revy nr. 124, maj 1969
26. Vietnam-Solidaritet nr. 3, 1969
27. Vietnam-Solidaritet nr. 1, 1970
28. Vietnam-Solidaritet nr. 3, 1969
29. Morten Thing og Niels Frölich, *Situationen skærpet*, Politisk Revy nr. 148, maj 1970, s. 3
30. Morten Thing og Niels Frölich, *Situationen skærpet*, Politisk Revy nr. 148, maj 1970, s. 3
31. Se Politisk Revy nr. 180, sep. 1971, s. 16
32. Jeremy Varon, *Bringing the War Home. The Weather Underground, The Red Army Faction, and Revolutionary Violence In the Sixties and Seventies*, University of California Press, 2004, s. 8 samt kapitlet *The Importance of Being Militant*, s. 74-112
33. Vietnam-Solidaritet nr. 4, 1969, s. 7
34. Bente Hansen, *Kontakt*, Politisk Revy nr. 159, okt. 1970, s. 3. Se i øvrigt Andreas Bonnevie, *Sigtet med føje fængslet for 7 dage*, Politisk Revy nr. 159, okt. 1970 s. 3-5
35. Vagn Søndergaard, *Voldsforståelse*, Vietnam-Solidaritet nr. 8, 1970, s. 36
36. Verdenbankpjecen, særnummer af Vietnam-Solidaritet, nr. 7, 1970

37. Verdensbankpjecen, særnummer af Vietnam-Solidaritet, nr. 7, 1970
38. Politisk Revy nr. 150, juni 1970; nr.151, juni 1970; nr. 152, juli 1970, 154, aug. 1970; nr. 155, aug. 1970 og nr.156, sep. 1970
39. KUF's blad *Ungkommunisten* bragte flere artikler med militante udmeldinger om hvordan mødets deltagere ville blive modtaget i København. Se Peter Øvig Knudsen, *Blekingegadebanden*, bind 1, Gyldendal 2007, s. 149-150. Se også Bente Hansen, *Skal Bella-centeret afbrændes*, Politisk Revy nr. 156, sep. 1970, s. 3
40. Peter Øvig Knudsen, *Blekingegadebanden*, Den danske celle, Gyldendal 2007, s. 149-153 og 162-170
41. Hein Rasmussen og Nordentoft, 1991, s. 112
42. Verdens Bank bogen, 20.- 25. september 1970, Dokumenter og analyser, udarbejdet af et kollektiv, Rhodos 1970, for delvist program se også Politisk Revy nr. 156, sep 1970, bagsiden.
43. Jørgen Rasmussen, *Den 'parlamentariske' vejs fallit*, Politisk Revy nr. 158, okt. 1970, s. 2
44. Bente Hansen, *Kontakt*, Politisk Revy nr. 159, okt. 1970, s. 3
45. Se f.eks. Bente Hansen, *Kontakt*, Politisk Revy nr. 159, okt. 1970, s. 3
46. Optryk af *Udtalelse fra DDV*, d. 23. sep. 1970, Vietnam-Solidaritet nr. 8, 1970, bagsiden.
47. Se også John Gilliam og Jens Guldager, *Samarbejde uden bevidst politisk strategi – erfaringer fra verdensbankgruppen*, Vietnam-Solidaritet nr. 8, 1970, s. 33-36
48. Se f.eks. Morten Thing og Niels Frölich, *Bevægelse – hvorhen?*, Vietnam-Solidaritet nr. 9, 1970, s. 3
49. En kort opblussen af forsvaret for den militante aktivisme skete dog i det tidlige forår 1971. Se Vagn Søndergaard, *Et dansk udgangspunkt*, Vietnam-Solidaritet nr. 3, 1971, s. 4 og Vagn Søndergaard, *VOLD*, Vietnam-Solidaritet nr. 5, 1970, s. 4-6. Se også Per Askholm Madsen og Jens Otto Madsen, *Fra sandkasse til kadreparti? VS's dannelse og udvikling 1967-73*, VS forlaget 1980, s. 257-259
50. Uddrag af den politiske diskussion på landskonferencen, Vietnam-Solidaritet nr. 8, feb. 1969, s. 26

Abstract

Karen S. Bjerregaard: *The significance of the armed struggle in the Third World solidarity work in Denmark in the 1960s and 1970s*. Arbejderhistorie 3/2010, pp. 34-50.

Since the end of the Cold War a much discussed issue, debated both in society at large and dealt with in research, is that a part of the left wing during the Cold War did not reject armed struggle as a legitimate political means. The question of armed struggle is of particular relevance in connection with solidarity work for Third World causes, precisely because it often revolved around wars of liberation. It therefore does not make sense to investigate whether particular groups were for or against violence and armed struggle, but rather to study how these elements affected the solidarity work and the manner in which this activity was carried out in practice. The change from mass demonstrations and street fighting of the 1960s to the ideological and theoretical analyses of the legitimacy of violence in the 1970s, shows that both ideology as practical and political culture needs to be taken into account when the significance of armed struggle is examined.

Karen S. Bjerregaard
 cand.scient.soc historie og socialvidenskab fra RUC
 (2001)
 Fra 2006-2010: phd-stip. ved Institut for Kultur og Identitet ved RUC
 Nu adjunkt i historie og samfundsfag ved Avedøre Gymnasium